

DİCLE ÜNİVERSİTESİ'NDE MİMARLIK EĞİTİMİ

Gülin PAYASLI OĞUZ¹

Havva ÖZYILMAZ^{**}

Emine DAĞTEKİN^{***}

Özet: Bir ülkenin gelişmişliğinin en büyük göstergesi eğitim sistemidir. Eğitim sistemi bütün ülkelerde sosyal, kültürel, teknolojik ve ekonomik koşullarla paralel gelişir. Eğitimin bu öneminden dolayı her ülke kendi eğitim sistemini sürekli sorgulamalı ve geliştirmelidir. Eğitim sistemi, temel eğitimden başlayarak üniversiteye değin birbirini izleyen, etkileyen bir dizgeden meydana gelir. Bu dizge içinde yapılacak değişiklik de tüm sistemi etkileyeceğinden yapılacak düzenlemeler bir bütün olarak düşünülmelidir.

Bu makalede, mimarlık eğitimi Türkiye ve dünya genelinde ana hatlarıyla incelenmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Diyarbakır ilinde bulunan Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü'ndeki eğitim sistemi ise detaylı olarak ele alınmıştır. Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümündeki öğrenciler ile anket yapılarak, Dicle Üniversitesi'ndeki Mimarlık eğitiminin mevcut durumu hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dicle Üniversitesi, eğitim sistemi, mimarlık, anket, akreditasyon.

Architectural Education in Dicle University

Abstract: The most important factor that shows the development of a country is its education system. Education system of a country develops in accordance with its social, cultural, technological and economical conditions. Considering all of these, every country must assess and revise its education system periodically. Education system is like a chain beginning from basic level to university level. The arrangements to be made in this chain must be considered as a whole, because even one change will affect the total system.

In this article, the attempt was to make research on the architectural education in Turkey and worldwide, in general terms. As for the context, the education system in Architecture Department at Dicle University in Diyarbakır in the southeast of Turkey was analyzed in detail. Some evaluations about the present situation of education at Department of Architecture in Dicle University were based on surveys with the students of the Department in question.

Key Words: Dicle University, education system, architecture, survey, accreditation.

1.GİRİŞ

Mimarlık mekan tasarlama işidir. İnsanların yaşamasını kolaylaştırmak ve barınma, dinlenme, çalışma, eğlenme gibi eylemlerini sürdürebilmelerini sağlamak üzere gerekli mekânları, işlevsel gereksinimleri ekonomik ve teknik olanaklarla bağdaştırarak estetik yaratıcılıkla inşa etme sanatı; başka bir tanımlamayla, yapıları ve fiziksel çevreyi tasarlama, inşa etme sanat ve bilimidir (Kuban, 1998).

Latince'de mimarlık anlamına gelen kelimeler, architectonice ve architectura'dır. Architectonike Yunanca olup, kelime techne ve architecton olarak ayrışır. "Techne" kelimesi Antik Yunan'da bilinen anlamda teknoloji değil, aynı zamanda yaratma (poiesis, creation) anlamına gelmektedir. "Architecton" orijin, prensip ve öncelik anlamına gelen "arche" ve marangoz veya zanaatkar anlamındaki "tecton"dan oluşur. Kelime Latince'de usta biri olarak tanımlanan bilgi donanımlı yaratıcı tarafından yaratılan, bir yapış (making) eylemi anlamındadır (Karatani, 1995). Mimarlığın Türk-

¹ Arş.Gör. D.Ü.Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı 21280 Diyarbakır gpayasli@dicle.edu.tr

^{**} Arş.Gör.Dr. D.Ü. Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Anabilim Dalı 21280 Diyarbakır havvaozy@dicle.edu.tr

^{***} Öğr.Gör.Dr. D.Ü.Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı 21280 Diyarbakır edagtekin@dicle.edu.tr

çe'de kelime kökeni, Arapça "umr" eyleminden kaynaklanır. Umr eylemi Arap dilinde bina yapma yolu ile geliştirmek, zenginleştirmek, mamur hale getirmektir (Alsaç, 1997).

Mimarlık evrensel bir meslektir. Mimar, insanlık tarihinin her döneminde etkili olmuştur; dini yapılar, iktidarı simgeleyen saraylar, kültürel ve sosyal yapılar gibi kentsel dokuları oluşturan konutlara değin her türlü açık ve kapalı mekanı tasarlar. Mekan, içinde yaşamın gerçekleştiği fiziksel ortamdır. Mekanın oluşabilmesi ve üretilebilmesi için yapılara, yaşamın her gün artan çeşitliliği göz önüne alınırsa, oldukça karmaşık ilişkiler düzeni içinde yapılaşmış fiziksel çevreye gereksinme vardır.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi mimarlık, hem kelime anlamı olarak, hem de meslek olarak kullanılan kesim veya hizmet edeceği kişilere göre farklı anlamlar ifade eden bir kavramdır. Mimarlık nedir, amacı nedir, kime hizmet eder, Mimar kimdir, ne yapar, mimarlık bir sanat mıdır yoksa araç mıdır? ..vb sorulara alınacak cevaplar, sorulan topluluklara göre farklılık gösterirken, o topluluk içinde de çeşitlilik gösterecektir.

Mimarlık eğitimi ise, mimarlık anlayışları ve eğitim anlayışları doğrultusunda planlanır, programlanır. Mimarlık eğitimi, öğrenciler, öğretim elemanları, çalışanlar, akademik çalışmalar, dersler, bina, finans ve teknik donanım alt sistemleri gibi öğelerin bir araya gelmesiyle oluşur. Mimarlık eğitiminin temelinde, çağdaş yorumu yakalamaya çalışırken tarihi ve kültürel değerleri, malzeme ve teknolojiyi birlikte harmanlayarak tasarımlar yapabilme öğretisi yatmaktadır.

Bu nedenle mimarlık eğitiminin standart olması düşünülemez. Türkiye'deki mimarlık eğitimi Batıdaki sistemlere benzetilerek düzenlenmeye çalışılmıştır. Fakat günümüzde çeşitli etkenler nedeniyle, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki mimarlık bölümlerinde eğitim sistemi de farklılıklar göstermektedir. Buna paralel olarak farklı kentlerde mimarlık eğitimi alan öğrencilerin mimarlığı algılama ve mimarlığa bakışında da farklılıklar olmaktadır.

2. MİMARLIK EĞİTİMİNE BAKIŞ

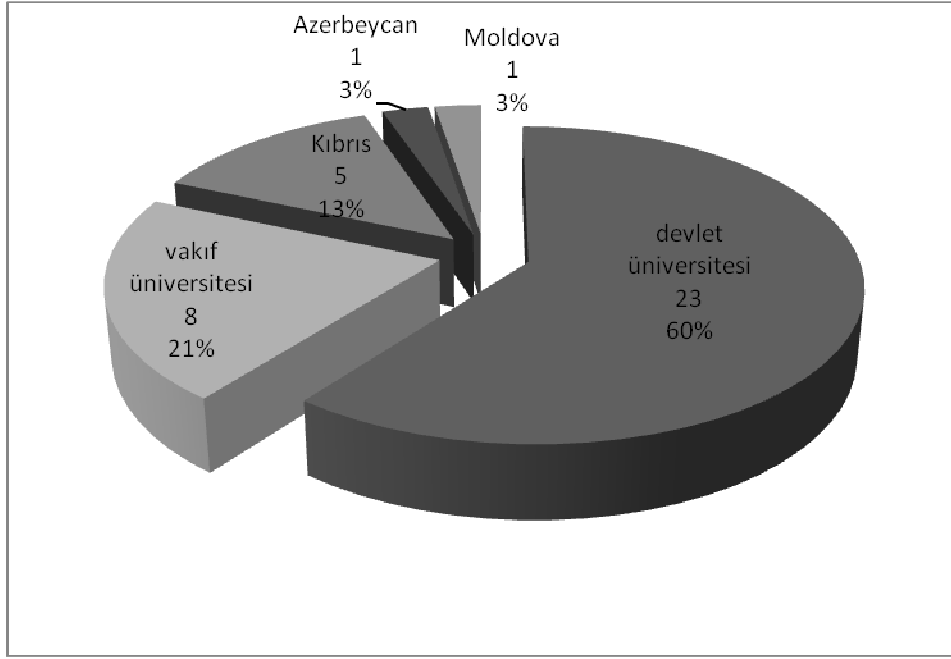
Eğitim sistemleri incelendiğinde dünya ülkeleri arasında farklılıklar görülebilmektedir. Üniversite öncesi verilen eğitim süreci, üniversitedeki mesleki eğitimi de doğrudan etkilemektedir.

Yurtdışında lise eğitimi, Türkiye'ye göre daha uzundur. Bu sistemde öğrenciler kendilerini önceden üniversite tercihlerine hazırlayabilmektedirler. Öğrencilerin yüksek eğitim koşullarına alışmaları ve hangi dalı seçeceklerine karar verebilmeleri bu aşamada sağlanmaya çalışılmaktadır. Türkiye'de ise öğrenciler özel istek ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmemekte ve genel bir eğitim alarak, ülke genelinde yapılan genel bir sınav sonrasında üniversiteye başlamaktadırlar.

Gelişmiş ülkeler, eleştirel eğitime ağırlık verip, tartışan, sorgulayan bireyler yetiştirirken, ülkemizde bilgi ağırlıklı, ezbere dayalı bir eğitim süreci yaşanmaktadır. Böylece kişi bilgiye dayalı olarak, yetenek ve istekleri dikkate alınmadan yerleştirildiği üniversitede mesleki eğitimine başlamak zorunda kalmaktadır. Bu da üniversitedeki eğitimini ve mesleki kariyerindeki başarı ve verimliliğini etkilemektedir.

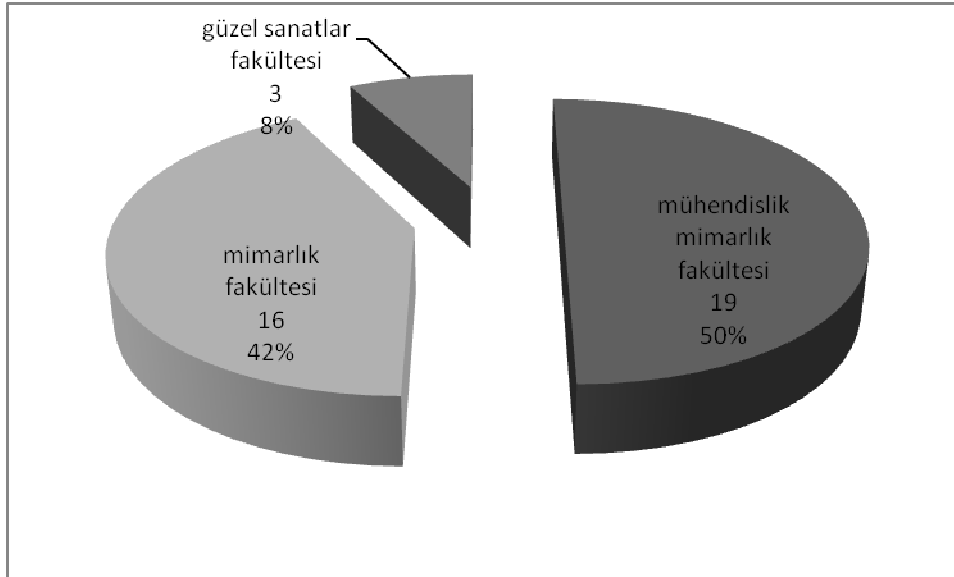
Mimarlık bölümü özel el becerisi ve istek gerektirir. Oysa ülkemizde öğrencilerin çok azı bilinçli ve istekli olarak bu bölümü tercih ederken, büyük çoğunluk ise sınav puanına göre bu eğitimi almaktadır.

Türkiye'de mimarlık eğitimi ilk olarak 1883 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi ile başlamıştır. Bu kurum Cumhuriyet döneminde (1928) Devlet Güzel Sanatlar Akademisi ve daha sonra da (1982) Mimar Sinan Üniversitesi adını alarak mimarlık eğitimini günümüze kadar sürdürmüştür (Dostoğlu N., Bilsel C., 2003). 1940'lardan itibaren İstanbul başta olmak üzere Türkiye'nin değişik kentlerinde mimarlık eğitimi veren fakülteler açılmıştır. Bugün ise 38 mimarlık bölümü eğitim vermektedir (2007 yılı ÖSYM kılavuzu). Bunların 23'ü devlet, 8'i vakıf olmak üzere toplam 31'i Türkiye'de, 5'i Kıbrıs'ta, 1'i Azerbaycan'da, 1'i Moldova'da bulunmaktadır (*şekil 1*).

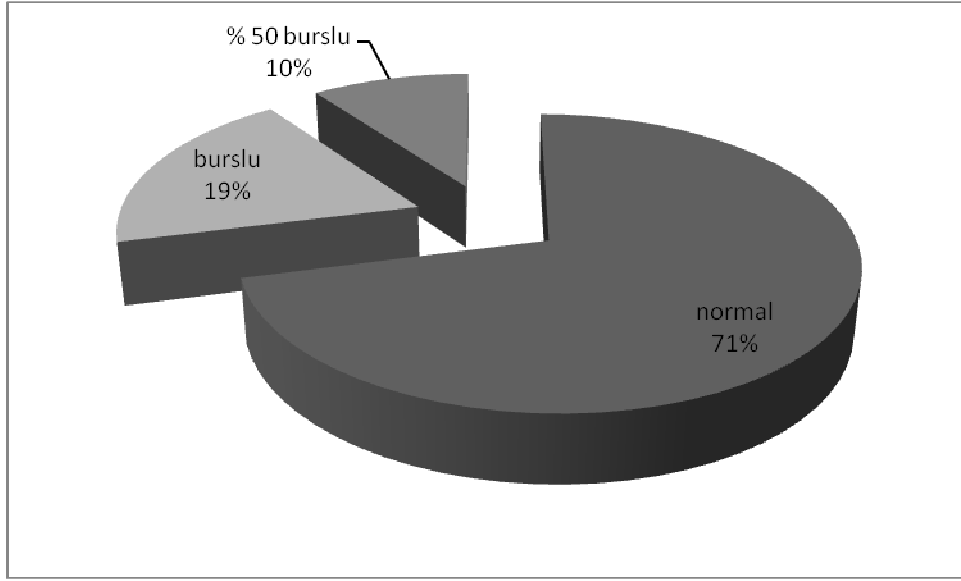
Şekil 1.
2007 ÖSYM Kılavuzunda yer alan mimarlık bölümleri

2007 ÖSYM kılavuzunda yer alan Mimarlık Bölümlerinin % 50'si Mühendislik - Mimarlık Fakültesi, % 42'si Mimarlık Fakültesi, % 8'i Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde bulunmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2.
Mimarlık bölümlerinin bağlı olduğu fakülteler

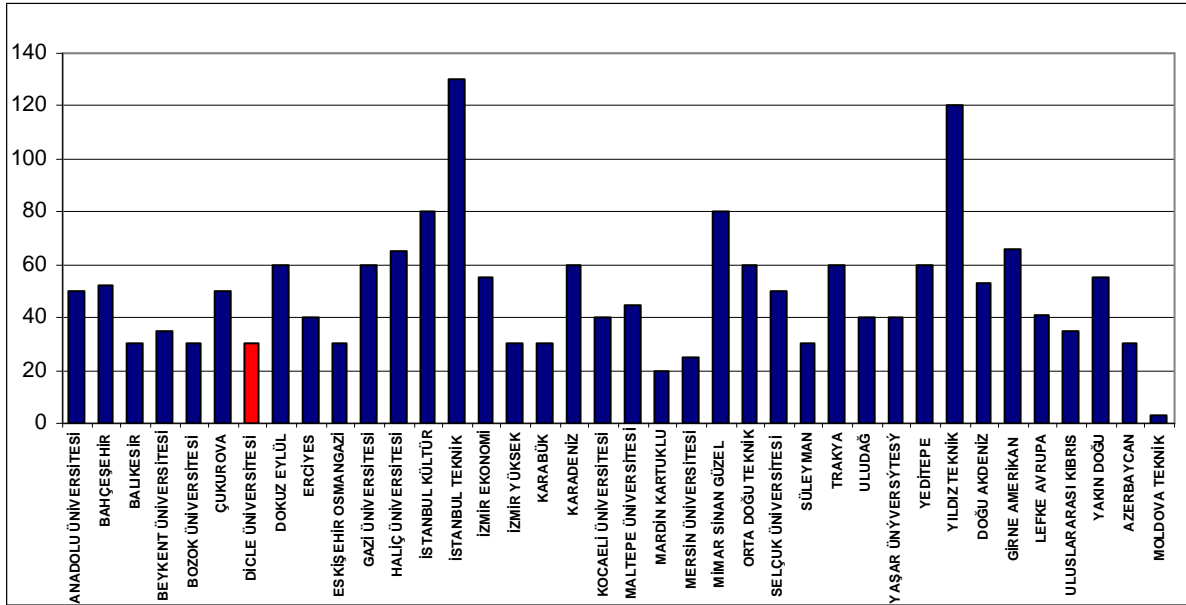
2007 ÖSYM kılavuzunda yer alan Mimarlık bölümlerinin eğitim şekline bakıldığında, tümünün eğitim süresi dört yıl olmakla birlikte, % 71'inin normal, % 19'unun burslu, % 10'unun ise yarım burslu eğitim verdiği görülmektedir (Şekil 3). İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mimarlık Bölümü ile ODTÜ Mimarlık Bölümü'nün eğitim dili İngilizce olup diğer Mimarlık bölümlerinde eğitim dili Türkçe'dir. Kıbrıs'taki üniversitelerin mimarlık bölümlerinde de eğitim dili İngilizce'dir.

Şekil 3.
Mimarlık bölümlerinin eğitim şekli

2007 ÖSYM kılavuzunda yer alan Mimarlık bölümlerine alınan öğrenci sayısı çok değişkenlik göstermektedir. En fazla öğrenci kontenjanı İstanbul Teknik Üniversitesi ile Yıldız Teknik Üniversitesi'ndedir. En az sayıda öğrenci alan ise burslu eğitim veren vakıf üniversiteleridir (Şekil 4).

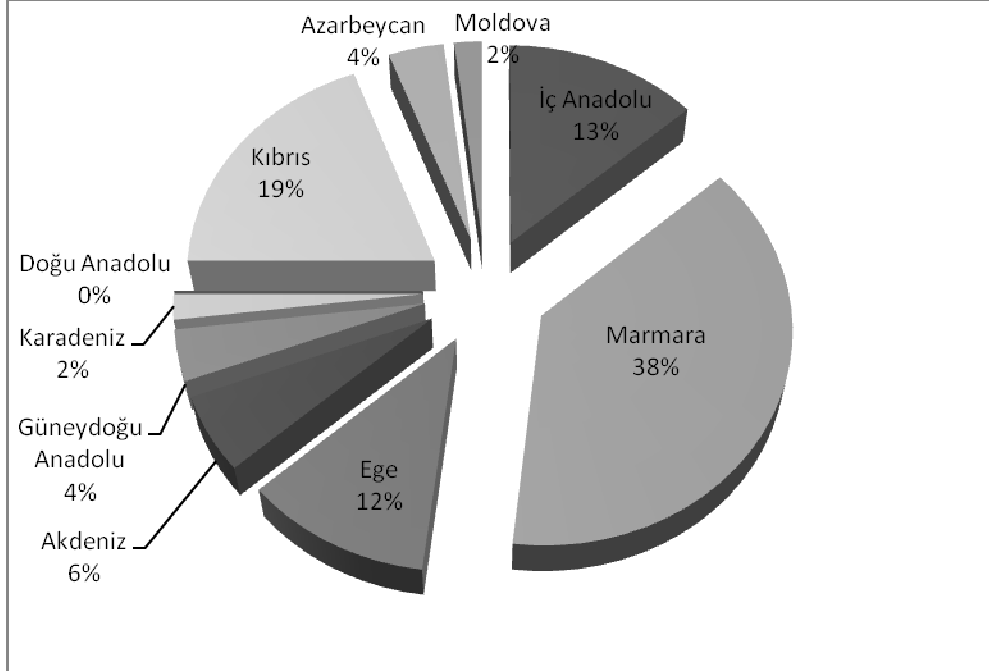
Kılavuzdaki 38 Mimarlık bölümüne verilen öğrenci kontenjanı dağılımı; 1587'si Türkiye, 250'si Kıbrıs, 33'ü de Azerbaycan ve Moldova şeklindeyken, 1 yıl için toplam öğrenci sayısı 1870'dir. Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü ise bu tabloya göre ortalamanın altında bir rakam olan 30 kişilik bir öğrenci kontenjanına sahiptir.

Şekil 4.
2007 ÖSYM kılavuzunda yer alan Mimarlık bölümlerine alınan öğrenci sayısı

2007 ÖSYM kılavuzunda yer alan Mimarlık bölümlerinin coğrafi dağılımı ise Şekil 5'de görüldüğü gibidir. % 50'si ülkenin batısında yer alan üniversitelerin bünyesindeyken, diğer yarısındaki

en büyük yüzdeyi İç Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri oluşturmaktadır. % 4'ü ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversiteler bünyesinde yer almaktadır. Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü bünyesinde eğitimini sürdürdüğünden ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde eğitim veren Mimarlık Bölümü olmadığından, Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki eğitim veren tek Mimarlık Bölümü olma özelliğine sahiptir.

Şekil 5.
2007 ÖSYM kılavuzundaki mimarlık bölümlerinin coğrafi dağılımı

Türkiye'deki mimarlık eğitimi konusunda daha önce yapılmış olan detaylı çalışmalar (Dostoğlu, Bilisel, 2003; Gökmen, Sayar, Süer, 2007; Mimarlık ve Eğitim Kurultayı I, II, III) incelendiğinde ve yukarıdaki tablolara bakıldığında ülke içerisindeki mimarlık bölümleri arasında çeşitli yönlerden farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'deki eğitim kurumları arasındaki bu farklılıkları ortadan kaldırmak için eş kredileme- akreditasyon çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmaların hedefi, kişilerin farklı mimarlık ortamında dolaşımının sağlandığı ortak bir model oluşturmaktır. Bu çalışmalar kapsamında pek çok üniversitede ECTS kredileri belirlenmiştir. Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümünde ise ECTS kredi sistemine henüz geçilmemiştir.

Türkiye'de mimarlık eğitiminde akreditasyon arayışı ilk kez 1992'de İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Akreditasyon Komisyonu'nun oluşturulmasıyla başlar. O yıldan bugüne kadar gelişen süreç içinde çeşitli aşamalardan geçilmiş ve Mimarlık Akreditasyon Kurulu MIAK Temmuz 2006'da resmen kurularak çalışmalara başlamış, 2007 Mart ayında ise Koşullar ve Süreçler belgelerini tamamlayarak, mimarlık bölümlerine gönüllü başvuru çağrısında bulunmuştur (Dostoğlu, 2007).

Gelinen aşamada, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nde Mesleki Yeterlilikler Yasasıyla ilgili olarak yapılmakta olan çalışmalar tüm ilgili kurumları harekete geçirmiş ve bütün çalışmalar bu yasa da girdi olarak kullanılmak üzere şekillendirilmiştir. 16 Nisan 2007'de Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nde yapılan son toplantıya, YÖK tarafından görevlendirilen beş dekan tarafından MOBBİG, MİDEKON, MIAK ve Mimarlar Odası'nın görüşleri alınarak, üzerinde uzlaşılan 4+1+1 sistemini içeren bir rapor yollanmıştır. Bu sisteme göre, dört yıllık akademik bir eğitim, mobilite içerebilecek bir yıl artı akademik eğitim, daha sonra da bir yıl meslek pratiği süreci önerilmektedir (Dostoğlu, 2007).

İnsanla mekân arasındaki arabulucu olan mimarın, bu unvanı taşımaya hazırlanırken gördüğü eğitim, ülke içerisinde bu yöndeki tartışmalar ve çalışmalar devam ederken, çeşitli ülkelerde de farklılıklar göstermektedir. Dünyanın çeşitli ülkelerinde mimarlık lisans eğitim süresi 3 ila 7 yıl arasında değişmekte olup, genellikle 5 yıldır.

Dünyadaki mimarlık eğitim süresine bakıldığında; *İtalya*'da mimarlık lisans eğitimi, 3+2 olmak üzere beş yıldır. İki (3 yıl) mesleki deneyime, beş yıllık program ise, akademik çalışmaya yönelik, "Laurea" diplomasının verildiği eğitimdir. *Fransa*'da mimarlık eğitimi, 3+2 olmak üzere beş yıldır. İki temel eğitime yönelik DEFA diploması, diğeri ise, lisans karşılığı DPLG diplomasıdır. *İsviçre*'de mimarlık lisans eğitimi 4+1 yıllık pratik çalışma düzenindedir. *İngiltere*'de mimarlık eğitimi 3 yıllık B.A. diploması, 1 yıllık uygulama deneyimi ve 1 yıllık daha eğitimle sağlanan B.Arch. diploması olmak üzere 5 yıldır. A.B.D.'de mimarlık lisans eğitimi, 4 yıllık BA, BS, BED, BES diplomaları veya 5 yıllık Bachelor of Architecture diploması verilen programları içermektedir (Levi, 2000). Bu yönde yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen veriler aşağıdaki çizelge üzerinde gösterilmiştir (Çizelge 1).

Çizelge 1.
Dünyadaki mimarlık eğitim süreçleri

ÜLKE ADI	OKUL TÜRÜ	ÖĞRENİM SÜRESİ	DİPLOMA NİTELİĞİ	DİPLOMANIN SAĞLADIĞI OLANAKLAR
Almanya	Fakülte	4 yıl	Lisans	Devlet proje bürolarında mesleki uygulama hakkı
		5 yıl	Yüksek mimar diploması (Dip.Ing.Arch.)	
		+4 yıl	Lisans sonrası bilimsel araştırmaya yönelik araştırma	
İtalya	Yüksekokul	3 yıl	Üniversite diploması (mesleki uygulamaya yönelik eğitim)	Lisansüstü eğitim yapma olanağı
		5 yıl	Laurea diploması (bilimsel araştırma ve incelemeye yönelik araştırma)	
Fransa	Yüksekokul	2 yıl	DEFA diploması(Temel eğitim)	
		5 yıl	DPLG diploması (Lisans)	
İsviçre	Yüksekokul	4 yıl +1 yıl pratik çalışma	Lisans	
İngiltere	Yüksekokul	3 yıl	B.A.	
		+1 yıl+1yıl uyg.de.	B.Arch.	
Bulgaristan	Fakülte	5 yıl	Ulusal nitelikte bir diploma	Bulgaristan Devlet Etüd ve Proje bürosunda çalışma hakkı
		+ 3 yıl	Bilimsel araştırmaya yönelik eğitim	
Macaristan	Yüksekokul	5 yıl	Lisans	Mesleki uygulamada tüm haklar
		3 yıldan sonra uzmanlaşma		
	Orta mesleki eğitim (teknik okul)	+ 2 yıl	Küçük doktora	
		+ 3 yıl	Büyük doktora	
Polonya	Teknisyen okulu	2.5 yıl	Tekniker	Ulusal ve iş ortaklığına dayanan proje bürolarında çalışma hakkı
	Politeknik okulları	5 yıl	Lisans	
		+ 3yıl	Doktora	
Romanya	Bazı orta öğretim		Mimar yardımcısı	Proje büroları, yapım şantiyeleri ve yatırım servislerinde çalışma hakkı
	Yüksek okul	3 yıl	Yönetici (İdareci) mimar	
		+ 3 yıl	Diplomalı mimar	
Çekoslovakya	Endüstriyel yapım okulları(mesleki orta öğretim)		Yapımcı mimar (Architectavitel)	Devletin bir proje bürosunda bir ekiple birlikte çalışma hakkı
		6 yıl	Akademisyen mimar ve mimar mühendisi	
	+3 yıl	Doktora (fen adayı sıfatı)		
	+2 yıl	Doktora(politeknik okulunda dersler)		

Çizelge 1.
Dünyadaki mimarlık eğitim süreçleri (Devamı)

Yugoslavya	Mimarlık yüksek okulu	4,5 yıl	Lisans(Mimar-Müh ünvanı)	
		+ 3-4 yıl	Doktora	
	Meslekte iki yıl staj ve devlet komisyonu önünde sınavdan geçmek		Mimar	Özel atölyelerde çalışma hakkı
Rusya	Yüksekokul	5-5,5 yıl	Lisans	
		+ 3 yıl	Doktora	Bilimsel araştırma fen doktoru
Çin	Yüksekokul	3 yıl	Lisans	B.A.(Arch)-Mimar
		+2 yıl	Lisansüstü	Mimarlık kent planlaması.Yapım tekniği
Hindistan	Yüksekokul	5 yıl	Lisans	B.A.(Arch)-Mimar
		7,5 yıl (yarım gün)		B.A.(Arch)-Mimar
Endonezya	Yüksekokul	5 yıl	Lisans	Mim-Müh ünvanı
		4 yıl (son yıllarda)		
Japonya	Çalışma hayatı	6-7 yıl		İkinci sınıf lisans
Kore	Yüksekokul	5 yıl		
		Büro deneyimi	2 yıl	
		Yüksekokul	Lis+2yıl	
			Y.Lis.+2 yıl	
Filipinler	Yüksekokul	5 yıl		
Tayland	Yüksekokul	5 yıl		
Vietnam	Yüksekokul	6 yıl		
Avusturya	Yüksekokul	5 yıl (ort. 14 sömestr 3 dönemli		
		1.dönem-4 sömestr		
		2.dönem-6 sömestr		
		3.dönem-mezuniyet sınavları		
A.B.D.	Yüksekokul	2 yıl	Ön lisans	
		4 yıl	Lisans	BA/BS/BED/BES *
		5 yıl	Lisans	B.Arch
		+ 1-1,5 yıl	Y.Lisans	M.Arch.
		+ 2 yıl	Y.Lisans	M.Arch.
		+3-3,5 yıl	Y.Lisans	M.Arch.
		Y.Lis.+3-4 yıl	Doktora	Ph.D., D.Arch

- Mimarlık eğitimini tamamlayan kişiye özel birkaç ev projesi çizme hakkı. Lisans eğitimi sonrası NCARB (National Council of Architectural Registration Boards) üyesi olup belli bir süre usta-çırak ilişkisi içinde çalışıp, sınavda başarılı olanlara o eyalette serbest meslek uygulaması hakkı. Bu sınava mimarlık okul eğitimi almayıp 8 yıl bir mimarlık bürosunda çalışmış olanlar da katılabilir.

Tüm dünya üniversitelerindeki bölümlerin eğitimlerinin akredite olmasını sağlayan bazı kurumlar vardır. Mimarlık eğitiminde de, akreditasyon sürecini denetleyen ve akreditasyon ünvanını veren kurumlar arasında Amerika’da **NAAB** (National Architectural Accrediting Board), Kanada’da **CACB** (Canadian Architectural Certification Board), İngiltere’de **RIBA** (Royal Institute of British Architects), **ARB** (Architects Registration Board) bulunur. Bu kurumlar, üniversitelerin mimarlık bölümlerinin eğitim kalitelerini eşdeğer hale getirerek belli süreler sonunda akredite olmalarını sağlar.

Türkiye’de ise mimarlık eğitim süresi 4 yıldır. Bu süre sonunda imza yetkisine sahip “Mimar” diploması verilmektedir. Lisans sonrası belli kriterleri (ALES ve ÜDS sınavlarında üniversitenin öngördüğü puanı almış olmak) yerine getiren öğrenciler 2 yıl daha akademik eğitim alarak “yüksek mimar” ünvanı alabilmektedir. Mimarlık eğitim süresi yönündeki tartışmalar devam ederken, 2 Şubat 2008 tarihli Resmi Gazetede yer alan YÖK başkanlığınca belirlenen Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine dair yönetmeliğe göre mimarlık eğitim süresi 4 yıl olarak belirtilmiştir.

Çizelge 2.
Türkiye'deki Mimarlık Bölümleri

ÜNİVERSİTE ADI	FAKÜLTE ADI	BULUNDUĞU ŞEHİR	KURULUŞ YILI	EĞİTİM SÜRESİ	KONTENJAN	
					normal	burslu
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Eskişehir	1984	4 yıl	50	-
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	İstanbul	2001	4 yıl	40	12
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Balıkesir	1993	4 yıl	30	-
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	İstanbul	1997		30	5
BOZOK ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Yozgat			30	-
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Adana	1990	4 yıl	50	-
DICLE ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Diyarbakır	1984	4 yıl	30	-
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	İzmir	1982	4 yıl	60	-
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	Kayseri	2001	4 yıl	40	-
OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Eskişehir			30	-
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Ankara	1982	4 yıl	60	-
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	İstanbul	2000	4 yıl	60	5
İSTANBUL KÜLTÜR NİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	İstanbul	1998	4 yıl	65	15
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	İstanbul	1944	4 yıl	130	-
İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	GÜZEL SANATLAR VE TASARIM FAKÜLTESİ	İzmir	2003	4 yıl	50	5
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	MİMARLIK	İzmir	1994	4 yıl	30	-
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	Trabzon	1965	4 yıl	60	-
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	FETHİ TOKER GÜZEL SANATLAR VE TASARIM FAKÜLTESİ	Kastamonu	2002	4 yıl	30	-
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK	Kocaeli	2003	4 yıl	40	-
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	İstanbul	1997	4 yıl	40	5
MARDİN ARTUKLU NİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Diyarbakır	2006	4 yıl	20	-
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	Mersin	1999	4 yıl	25	-
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	İstanbul	1883	4 yıl	80	
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	Ankara	1956	4 yıl	60	
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Konya	1970	4 yıl	50	-
SÜLYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Isparta	1995	4 yıl	30	-
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Edirne	1982	4 yıl	60	-
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Bursa	1994	4 yıl	40	-
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	İzmir	2002	4 yıl	30	10
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	İstanbul	1996	4 yıl	45	15
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	İstanbul	1942	4 yıl	120	-
DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	Gazimagosa	1991	4 yıl	50	3
GİRNE AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Girne	1985	4 yıl	60	6
LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK MÜHENDİSLİK	Lefke	1990	4 yıl	40	1
ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ	GÜZEL SANATLAR	Girne	1996	4 yıl	30	5
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK	Lefkoşe	1992	4 yıl	50	5
AZERBEYCAN MİMARLIK VE İNŞAAT ÜNİVERSİTESİ	MİMARLIK VE İNŞAAT ÜNİVERSİTESİ	Bakü	1975	4 yıl	28	2
MOLDOVA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	MÜHENDİSLİK MİMARLIK	Moldova	-	4 yıl	3	-

Çizelge 1 ve 2'ye bakıldığında da mimarlık okullarının eğitim program ve süreleri arasında farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıklar ülkeler arasında öğrenci hareketliliğini etkileyen etmenler arasındadır. Öğrencilerin yurtdışında görmüş oldukları eğitimlerinin, kendi ülkelerinde tanınmasını garanti altına alarak zaman kayıplarını önleyecek düzenleyici kuralların ve sistemlerin oluşturulması zorunluluğu nedeniyle, AB tarafından 1980'li yılların sonlarına doğru ECTS (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) geliştirilmiştir. Bu sebeple Avrupa ve tüm dünyada “akreditasyon-eşkredilendirme” süreci başlamıştır.

Amerika'daki akreditasyon kuruluşu olan NAAB'a ülkemizdeki mimarlık bölümlerinden başvuru yapanlar olmuştur. 2002 yılında İTÜ Mimarlık Bölümü ilk başvuruyu yapmıştır. Daha sonra 2006 yılında Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü akredite olmak için NAAB'a başvurmuştur. Bu iki bölümün akreditasyon süreçleri sonuçlanmamıştır. Türkiye'deki akreditasyon kurulu olan MİAK'a

ise akredite olmak için üç Mimarlık Bölümü başvurmuş olup, bu süreç de tamamlanmamıştır. Sonuç olarak, Türkiye’den ilgili kurumlara başvuru yapan Mimarlık Bölümlerinden hiçbiri henüz akredite olmamıştır.

3. DİCLE ÜNİVERSİTESİ’NDEKİ MİMARLIK EĞİTİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’deki 31 mimarlık bölümünden biri olan Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin tek mimarlık bölümü olarak eğitim-öğretim sürecine 1984 yılında başlamıştır. Başladığı dönemde öğretim elemanı sayısı 3 olan ve başka bir fakülte binasında yetersiz bir ortamda mimarlık eğitimi vermeye çalışan Bölüm, bugün kendi binasında, kadrosunu arttırarak (1 profesör, 11 yardımcı doçent olmak üzere toplam 26 öğretim elemanı), bölgenin tek mimarlık bölümü olma özelliğini değerlendirip, bölgedeki kısıtlı imkanlar çerçevesinde en iyi eğitimi vermeye çalışmaktadır.

2005-2006 eğitim yılında Dicle Üniversitesi Mardin Mühendislik - Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü açılmıştır. Bu bölüm 2007 yılında Mardin Artuklu Üniversitesi Mühendislik - Mimarlık Fakültesi bünyesine geçmiştir. Ancak mimarlık eğitimi Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğretim elemanları tarafından yürütülmektedir

21. yüzyıl Türkiye’inde az gelişme gösteren, ancak kültürel zenginliği fazlasıyla içinde barındıran bir bölgede eğitim vermeye çalışmak gibi bir misyon yüklenen Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü, bugün bile gerekli donanımlardan yoksundur. Bölüm Türkiye’nin batısındaki üniversiteleri kadro ve donanım açısından yakalamaya çalışırken, akreditasyon süreciyle de karşı karşıya kalmıştır. Bölüm içerisinde kurulan Akreditasyon komisyonu bu yöndeki çalışmalarını sürdürmektedir.

Dicle Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi binası, 1992 yılında kampus içerisinde tip projelere uygun olarak inşa edilmiş olup, mimarlık bölümü hizmetine göre tasarlanmadığı için kullanım açısından yetersizdir. Mimarlık Bölümü ve diğer mühendislik bölümlerinin birlikte yer aldığı yapı, bodrum + zemin + 3 katlıdır. Mimarlık Bölümü’ne hizmet veren sınıflar 1. katta yer almaktadır. Sınıfların bir kısmı sıralı, bir kısmı ise masalı tefrişlendirilmiştir (Resim 1,2). 2007 yılında yapılan 5. blok binasında yer alan amfilerden de Mimarlık Bölümü teorik dersler için yararlanabilmektedir. Mimarlık Bölümü’ne ait stüdyo ya da atölye olmaması proje derslerindeki verimliliği ve iletişimi olumsuz etkilemektedir.

Dicle Mimarlık Bölüm derslerinin dağılımı içerik açısından şöyledir: tasarım grubunda (mimari proje, temel tasar, şehircilik) 11 ders, teknik grubunda (bina bilgisi, yapı elemanları, yapı malzemesi, perspektif, şehirciliğe giriş, statik mukavemet, yapı statığı) 21 ders, tarih grubunda (mimarlık tarihi, rölöve teknikleri) 4, 8 genel ders (matematik, Türkçe, yabancı dil, beden), seçmeli olarak da 35 ders bulunmaktadır.

Resim 1.

Dicle Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi genel görünümü

Koridor

Ara fuaye

Derslikler

Derslik

Amfi

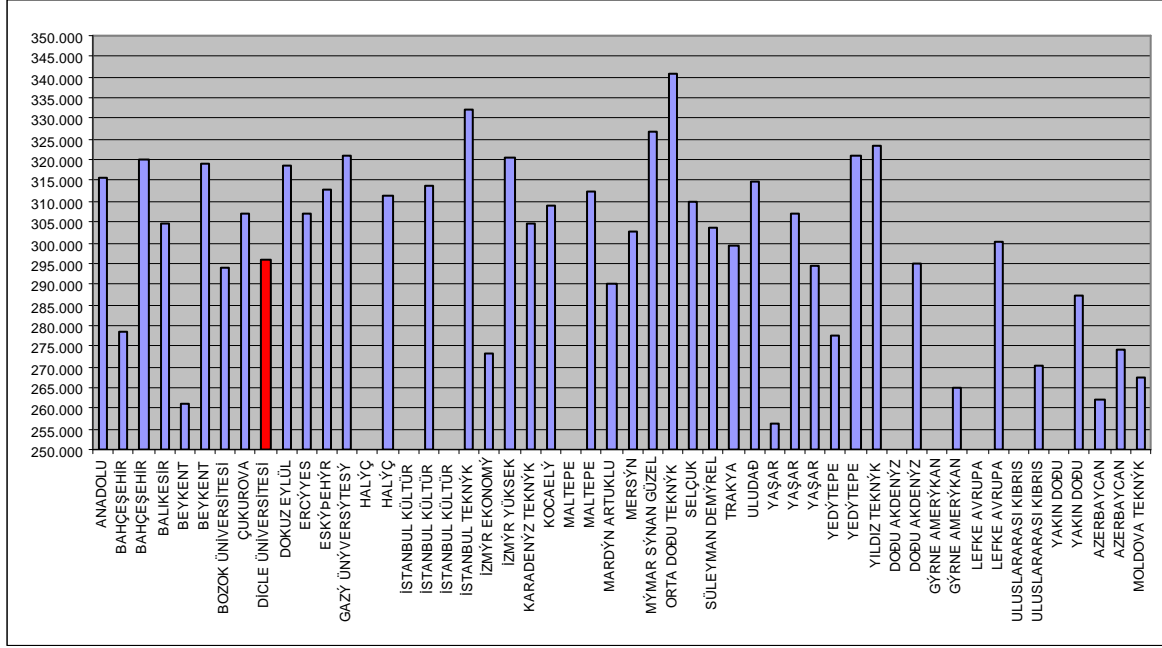

Maket atölyesi

*Resim 2.
Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden görüntüler*

2007 ÖSYM kılavuzunda yer alan 38 mimarlık bölümünün aldığı puan durumuna (Şekil 6) bakıldığında, Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nün 28. sırada tercih edildiği görülmektedir.

Şekil 6.

2007 ÖSYM kılavuzunda yer alan 38 mimarlık bölümünün aldığı puan çizelgesi

Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü ilk etapta, ülkede çarpık kentleşmenin ve modern mimari ürünlerin uygulanmadığı bir çevreden gelen öğrencilere mimarlık kavramını öğretmeye çalışmaktadır. Ülkenin eğitim, sosyal ve ekonomik düzeyi düşük ailelerine mensup öğrenci kesimine eğitim veren Bölüm, öğrencilerdeki mimarlık kavramını değiştirip geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu hedefle, Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde eğitim alan öğrencilerin mimarlık olgusu hakkındaki fikirlerini, bölümün ve kentin fiziksel-sosyal imkanlarının onların bu konudaki düşüncelerini değiştirmede etken olup olmadığını öğrenmek amacıyla Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğrencileri arasında bir öğrenci anketi uygulanmıştır *

Anket çalışması üç grup bilgi içermektedir. Birinci grup, öğrencinin yaşı, cinsiyeti, geldiği bölge ve mimarlık bölümünü tercih sırası gibi kişisel bilgileri içermekte olup, öğrenci profiline ilişkin bilgi sahibi olmamıza olanak sağlamaktadır.

İkinci grupta, öğrencilerin aldıkları eğitim ve mesleki etkinlikler ile ilgili değerlendirmelerine, üçüncü grupta ise öğrencilerin mimarlığı tanımlama ve buldukları kenti yorumlayabilmelerine yönelik kapalı ve açık uçlu sorular yer almaktadır.

Bu anketten elde edilen bilgiler,

1. Dicle Üniversitesi Mühendislik - Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü öğrenci profilini anlamamıza olanak sağlamıştır.

2. Öğrencilerin aldıkları eğitimi sorgulamaları yorumlanarak, Bölümde nelerin olması gerektiği hakkında bilgiler elde edilmiştir.

3. Öğrencilerin mimarlığa ve kente bakış açıları ile ilgili verilere ulaşılmıştır.

2006 yılında yapılan bu ankete göre;

- Öğrencilerin geldiği yerler çoğunlukla (%62.5) üniversitenin yakın olduğu çevre illerdir. Bu bölümü tercih eden öğrenciler arasında en düşük oran (%1.3) Karadeniz Bölgesi'nden gelenlerdir.

* Bu anket çalışması, "Mimar Adaylarının Mimarlığa Bakışı; Dicle Üniversitesi Mimarlık Öğrencileri" başlığıyla, 18. Yapı ve Yaşam Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

Burada mimarlık eğitimi görenlerin çoğunluğu, bu bölgenin dahi dışına çıkamamış bir kesimdir. Görselliğe dayalı olan mimarlık eğitimi içinse bu durum zorluklar yaratmaktadır.

- Bölümü tercih etmesindeki en önemli etken öğrencinin kendisidir (% 66.3). ÖSYM sınavında aldığı puan öğrencinin bölümü tercih etmesini zorunlu kılmıştır.
- Öğretim üyelerinin nicelik olarak eksikliği, fiziki koşulların yetersizliği (ekipman, atölye, malzeme, laboratuvar, kütüphane) nedeniyle eğitimden memnuniyetsizlik söz konusudur.
- Şu an 4 yıl olan Mimarlık eğitiminin 5 yıl olması isteği ağır basmaktadır. Ancak, bunun yanı sıra aranan özellik eğitim süresinin uzun olması değil, eğitimin niteliğidir.
- Bölümde mesleki etkinliklerle ilgili herhangi bir çalışma yapılmamakta sadece mimarlık eğitimi verilmektedir. Akademik yükselmelerde zorunlu olan bilimsel yayın çalışmaları eğitimi etkilemektedir. Bu durum öğretim üyelerinin sadece zorunlu olan dersleri vermelerine yol açmakta, bunun dışında herhangi bir mesleki etkinlik yapılamamaktadır.
- “Mimarlık sanattır” diye düşünen öğrenci oranı % 41,3’tür.
- Öğrenci mimarlığın amacını, çoğunlukla topluma hizmet etmek olarak, mimarlığın en çok hizmet ettiği kesimi ise toplum olarak görmektedir.
- Öğrencinin, mimarın ne yaptığına dair bilgisinin ölçülmesi amacıyla “Mimar ne yapar?” sorusuna, % 73,8 oranıyla “mimar tasarım yapar” cevabı alınmıştır.
- Öğrenciler, cinsiyetin mimari tasarımı etkilemediği görüşündedirler.
- Öğrencilere göre mimarlık ürününde önemli olan özellikler, kullanışlılık (%39) , sağlamlık (% 20), kalite (% 19), estetik (% 7) olarak sıralanmıştır.
- Diyarbakır’daki mimari yapılanmayı öğrencilerin % 93’ü beğenmemektedir. Beğenmeme nedenleri arasında ise çarpık kentleşmenin yoğun olarak yaşanması (% 43,8) ve kentteki görsel kirlilik (% 15) bulunmaktadır.
- Öğrencilere göre mimarlık ürünün oluşumunu en çok mimar etkilemektedir. Öğrenci bu konuda bilinçli olmasına rağmen, mütahtin de bu ürünün oluşumunda etkili olduğu söylenmektedir (% 28).
- Ankete katılan öğrenciler, mimari ürünün oluşum ve gelişimde en çok Mimarlık Bölümü’nün (%35) ve Mimarlar Odası’nın (%32,5) etkili olmasını istemektedirler. Sık sık değişen yerel yönetimlerin bu oluşum ve gelişimde rol alması daha az oranda (% 25) istenmektedir.

Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü’ndeki öğrencilerin mimarlığa bakışını sorgulamak amacıyla yapılan bu anket çalışmasının sonucunda Öğrenci profili şöyledir:

- Sosyal ya da ekonomik gerekçelerle, Türkiye’nin batısındaki üniversitelerin yerine bölgedeki üniversiteleri öncelikle tercih edenler Doğu ve Güney Doğu kökenlidir.
- Bölgenin sosyo-ekonomik yapısı içerisinde yetişen öğrenci, eğitim sürecinde mimarlık kavramını algılamada zorluklar yaşamaktadır.

Aldıkları eğitim ile ilgili yorumları şöyledir:

- Mimarlık eğitiminde sürenin değil, niteliğin artırılması gerektiği düşünülmektedir.
- Eğitim kalitesini arttırmada ise öğrencilerin, Bölüm ve Üniversite’den, mesleki etkinliklerin (kurslar, konferanslar, kongre, sempozyum, panel ve benzeri toplantılar, yarışmalar ve sergiler) olması, sosyal ve kültürel etkinliklerin (yaz okulları, workshop, yurtdışı staj imkanları, öğrenci değişim programlarının aktif olması gibi) artırılması ve diğer mimarlık bölümleriyle işbirliği olması gibi talepleri vardır.
- Mimarlık eğitimi alarak tasarım yapmaya başlayan öğrenciler, bir mimarlık ürününde en önemli faktörün kullanışlılık, daha sonra sağlamlık ve estetik kaygıların olduğunu belirtmektedirler. Mimari proje derslerinde ise estetik kavramından uzak tasarım anlayışının olduğunu vurgulamaktadırlar.

Öğrencilerin mimarlığa ve kente bakış açıları ise şöyledir:

- Bir mimarın, topluma hizmet amacıyla sanat ürünü yaratma kaygısıyla tasarım yaptığını belirtmişlerdir.

- Cinsiyetin mimari tasarımı etkilemediği, tasarımın bir yetenek olduğu ve eğitimle geliştiği görülmüştür.
- Çevreye duyarlı ve mimarlık ürününe eleştirel olarak bakabilmektedirler.
- Buldukları kentteki tarihi dokunun kesinlikle korunması gerektiğini belirtmişlerdir.
- Mimari oluşumda mimarın en etkili olmasını düşünen mimar adayları, bugün Diyarbakır'daki mevcut mimari yapılanmayı, yani serbest mimarların yaptıklarını beğenmediklerini belirtmişlerdir. Mimari oluşumda Mimarlık Bölümü'nün de etkili olması gerektiğini vurgulamışlardır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye ve dünyadaki mimarlık eğitimine değinilerek, Dicle Üniversitesi Mimarlık Bölümü'ndeki öğrencilerle yapılan anketlerle hem öğrenci profili hem de verilen eğitim sorgulanmaya çalışılmıştır. Bu sorgulama sonucunda Dicle Mimarlık Bölümü ile aşağıdaki tespitler yapılmıştır:

- Bölüm mimarlık eğitimi için gerekli olan ekipman ve donanım bakımından yetersizdir.
- Öğretim elemanı sayısı yeterli gibi görünse de iki bölüme birlikte eğitim verildiğinden (Dicle Mimarlık ve Mardin Artuklu Mimarlık), verimlilik nicelik ve nitelik bakımından düşmektedir.
- Öğrenci profili dikkate alınarak, mesleki eğitim için gerekli olan uygulama ve görselliğe dayalı pratiklere ağırlık verilmelidir. Bunun için de ilgili kurum ve disiplinlerle işbirliği yapılmalıdır.
- Türkiye'deki diğer mimarlık bölümleriyle eş düzeyde eğitim vermek için akreditasyon süreci doğrultusunda, bölümün kendi ders programları ve içerikleri sürekli güncellenmelidir.

Sonuç olarak mimarlık eğitiminin atölye ortamında, tasarımda estetik, kullanışlılık ve sağlamlığı birlikte düşünen, çevreye ve topluma duyarlı, görselliğe dayalı, mesleki pratikler ve workshoplar ile paralel yapılması, diğer disiplinler ile işbirliği içinde olması gerektiği yapılan bu çalışmayla ortaya çıkmaktadır.

7. KAYNAKLAR

1. **Alsaç, Ü.**, (1997) Theoretical Observations on Architecture, *Doğu Akdeniz Üniversitesi Basımevi*, Gazimağusa.
2. **Dostoğlu, N.**, (2007) "Mimarlık Lisans ve Lisansüstü Eğitiminde Süreklilik ve Değişim" Mimarlık ve Eğitim Kurultayı IV, 7-9 Kasım 2007, www.mo.org/mek (erişim tarihi: 07.01.2008).
3. **Dostoğlu, N.**, Bilsel C., (2003) "2003 Yılında Türkiye'de Mimarlık Eğitimi: Sayısal Veriler Üzerinden Bir Durum Saptaması", *Mimarlık 314*, Ankara.
4. **Gökmen H.**, Sayar Y., Süer D., (2007) "Yeniden Yapılandırma Sürecinde Mimarlık Eğitimine Eleştirel Bir Bakış", *Mimarlık 337*, s 63-67, Ankara.
5. **Karatani, K.**, (1995) Architecture as Metaphor, *The MIT Press*, Cambridge, USA.
6. **Kuban, D.**, (1998) Mimarlık Sözlüğü, *YEM Yayını*, İstanbul.
7. **Levi, E., A.**, (2000) "Türkiye ve Yurtdışındaki Mimarlık Okullarında Tarihi Çevreye İlişkin Lisans Derslerinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi", *Doğan Kuban Semineri*, s:87-89, İstanbul.
8. **Mimarlık ve Eğitim Kurultayı I**, (2001) "Nasıl Bir Gelecek - Nasıl Bir Mimarlık" Kurultay kitabı, *TMMOB Mimarlar Odası Yayınları*, İstanbul.
9. **Mimarlık ve Eğitim Kurultayı II**, (2003) "Mimarın Formasyonu Nedir, Ne Olmalıdır?" Kurultay kitabı, *TMMOB Mimarlar Odası Yayınları*, İstanbul.
10. **Mimarlık ve Eğitim Kurultayı III**, (2005) "Mimarlık ve Eğitimi Yeniden Yapılanırken" Kurultay kitabı, *TMMOB Mimarlar Odası Yayınları*, İstanbul.
11. **Payaslı Oğuz, G.**, Özyılmaz, H., Dağtekin, E., (2006) "Mimar Adaylarının Mimarlığa Bakışı; Dicle Üniversitesi Mimarlık Öğrencileri", *Uluslararası 18.Yapı Yaşam Kongresi*, Bursa.
12. ÖSYM - Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Kılavuzu, (2007) Ankara.